
Regionális gazdaságtan

Település- és térségfejlesztés

Urbánné Malomsoki Mónika

Urbanne.Monika@gtk.szie.hu

Település

- A társadalmi tér mesterségesen létrehozott, eltérő nagyságú alapegysége, amelyben a legfontosabb és leggyakoribb társadalmi-gazdasági tevékenységek (ún. „társadalmi alapfunkciók”) térben koncentráltan vannak jelen.

Társadalmi alapfunkciók: lakhatás, munkavégzés, oktatás-képzésben való részvétel, létfenntartással kapcsolatos tevékenységek, szabadidős tevékenységek, ügyintézési tevékenységek

Települések csoportosítása

I. Államigazgatási szempontú

település felosztás

- Főváros és kerületei
- Megyei jogú város
- Járásszékhely város
- Város
- Nagyközség
- Község

III. Települések alaprajz szerinti csoportosítása

- Halmazfalu
- Körfalu
- Füzérfalu
- Szalagtelkes falu
- Sakktábla alaprajzú falu

II. Tudományos alapú település felosztás

1. Városok

- Metropolisz
- Nagyváros
- Középváros (kisközép város; klasszikus középváros, nagyközép város)
- Kisváros
- Apróváros

2. Falvak

- Óriásfalvak
- Nagyfalvak
- Középfalvak
- Kisfalvak
- Aprófalvak
- Törpefalvak

3. Tanyák

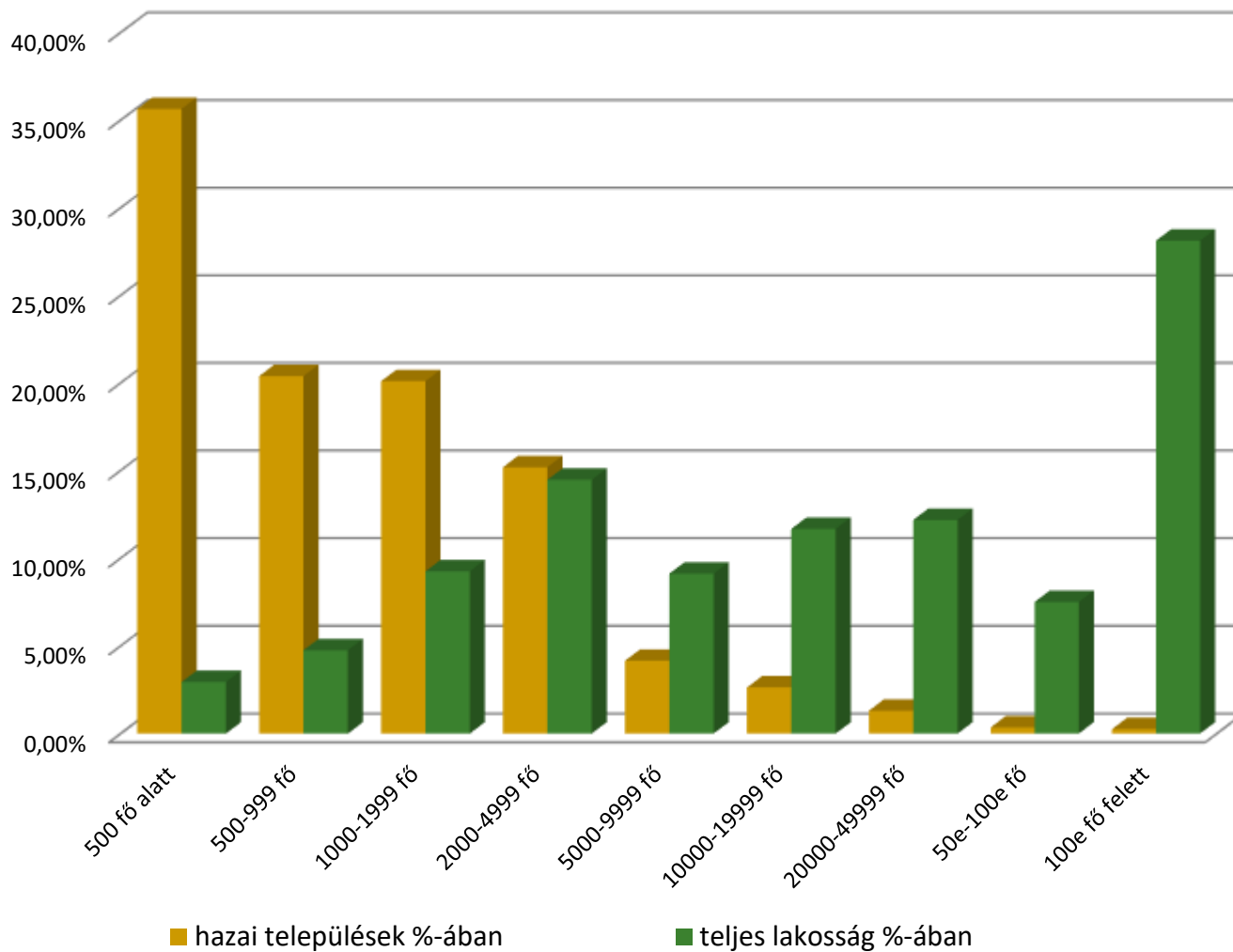
3155 település, 346 város (2019.)

Magyarország településeinek száma és megoszlása a helység jogállása szerint (2019.)

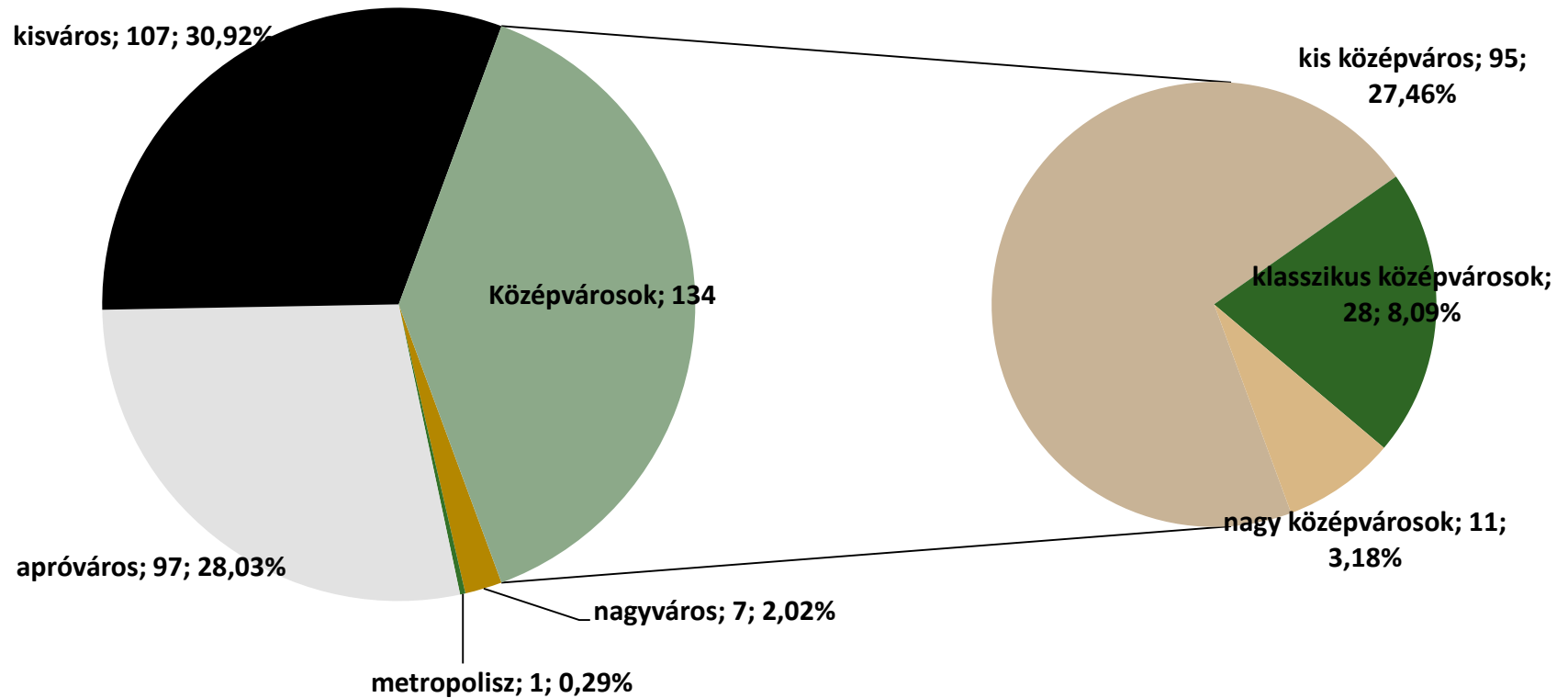
helység jogállása	települések száma (db)	települések aránya
Főváros	1	0,03%
Megyei jogú város	23	0,73%
Járásszékhely város	152	4,82%
Város	170	5,39%
Nagyközség	119	3,77%
Község	2690	85,26%
Összesen:	3155	100,00%

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés 2019.

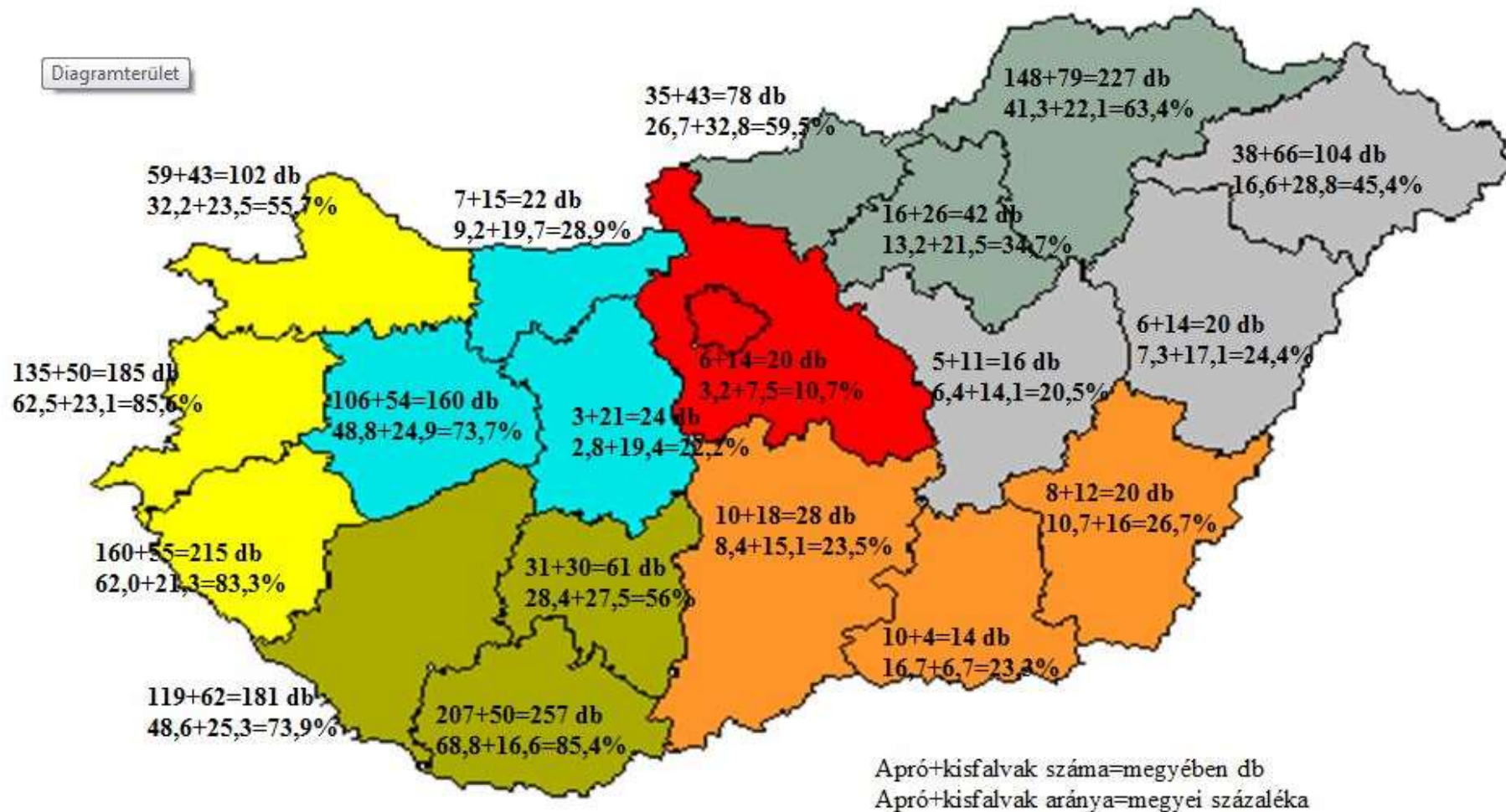
A települések számának és a lakosság számának %-os megoszlása településkategóriák szerint, 2014.

Városok megoszlása település kategóriájuk alapján, 2014.

Az apró- és kisleltak száma és aránya megyénként

Forrás: KSH (2012.) alapján saját számítás Urbánné Malomsoki M., 2013.

Települések vonzáskörzetei

- Funkcionális Városi Térségek
- Agglomerációk

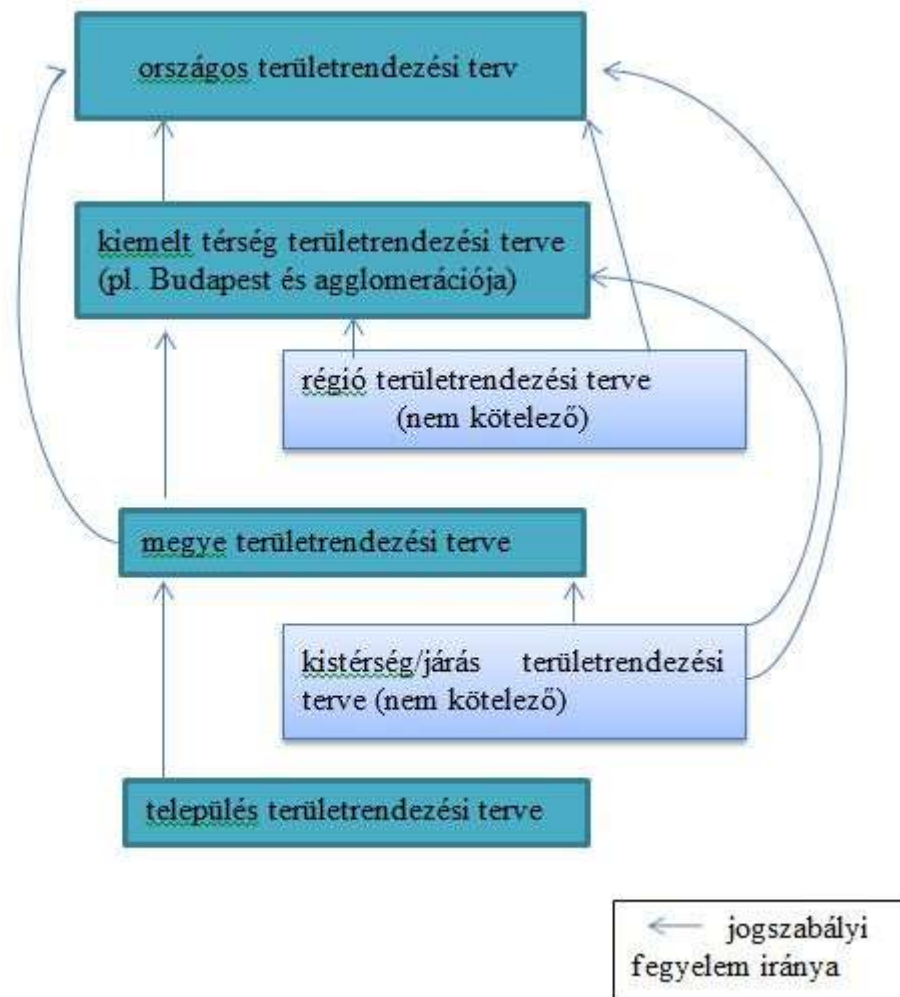
Települési tervek típusai

- **Rendezési tervek**
az elsődlegesen a fejlesztés térbeli, fizikai viszonyait határozza meg
 - **Fejlesztési tervek (stratégiai és operatív)**
a jövőbeli cselekvéseket, azok célját, idejét, módját, szervezeti és finanszírozási háttérét tartalmazzák
-

Településrendezés

- **A településrendezés** olyan önkormányzati igazgatási tevékenység, amely a település *területének megfelelő felhasználását és az építés helyi rendjének szabályozását*, ezek révén a település-fejlődését, a kedvező településkép kialakítását szolgálja a mindenkori településpolitikai célokkal és a helyi közösség érdekeivel összhangban.
-

Területrendezési tervek egymásra épülése

Forrás: saját szerkesztés, 2015.

Tervek időtávlatauk alapján

- hosszú távú tervek: 12–20 év közötti időtáv,
 - középtávú tervek: 3–7 évre (célszerűen a 4 éves választási ciklushoz igazodóan),
 - rövid távú tervek: 1–2 évre (a költségvetéssel összhangban)
-

Településpolitika

- A települések **működését és fejlődését** alapvetően a településpolitika határozza meg.
 - A településpolitika a település fejlesztésére és működésére vonatkozó önkormányzati stratégiai elképzelések és az azok megvalósítását szolgáló **eszközök összessége**.
 - A településpolitika két fontos pillére a **településfejlesztés** és a **településüzemeltetés**.
-

Településfejlesztés fogalma

- **A településfejlesztés**

a település társadalmi és gazdasági erőforrásainak, környezeti minőségének,

műszaki, anyagi és humán ellátásának olyan

fejlesztése, amely **a fenntartható fejlődés**

érdekében megteremti a település lakossága

számára

az életszínvonal növekedésének,

az életminőség javulásának **egyensúlyi feltételeit.**

Településfejlesztés

- A **településfejlesztés** olyan *döntések és tevékenységek együttese*, amelyek közvetlenül irányulnak egy adott *település gazdasága és társadalma* térbeli szerkezetének megváltoztatására, meghatározott, a helyi közösség életfeltételeinek javítását szolgáló fejlesztési célok megvalósítása érdekében (Rechnitzer, 2007).
-

A településfejlesztés elemei

- a település társadalmi viszonyainak,
 - humán infrastruktúrájának,
 - a település gazdaságának, gazdálkodásának,
 - a település természeti és művi környezetének fejlesztése.
-

A településfejlesztési tervezés

- a település társadalmi, gazdasági, környezeti és műszaki-fizikai helyzetének elemzésére alapozott,
- a lakosság, a településpolitikai döntéshozók, a civil szerveződések és érdekképviselők, valamint több tudományág szakembereinek bevonásával készülő,
- a település hosszú, közép- és rövid távú fejlődési irányainak meghatározását szolgáló tervezési folyamat,
- mely során elkészül a település jövőjével kapcsolatos alapvető döntések és akciók rendszere.

A településfejlesztési tervezés

- az a folyamat, amelynek során egy település meghatározza saját jövőjét,
 - a hozzá vezető utat,
 - kijelöli a feladatokat és
 - a megvalósítást biztosító eszközöket
(ide értve a végrehajtásban közreműködőket is).
-

Településfejlesztési koncepció

- A településfejlesztési **tervezés alapvető dokumentuma** a településfejlesztési koncepció.
- A településfejlesztési koncepció **feladata** olyan **célrendszer kialakítása**, amely **hosszú távra irányt mutat** a település lakosságának és vezetésének a település fejlesztésével kapcsolatos döntések meghozatalában.
- A településfejlesztési koncepció egyben **vezetési eszköz**, amellyel a települési önkormányzat irányítani tudja, hogy a fejlesztés során **honnan hová** akar eljutni.
- A településfejlesztési koncepció egyidejűleg a **települési önkormányzat**, mint szervezet feladatainak **programja**, illetve a **szervezetfejlesztés és az ellenőrzés dokumentuma**.

A településfejlesztési koncepció feladata

- **meghatározni** a település jövőképét,
 - a közösség érdekeinek legjobban megfelelő **megoldást adni** a legfontosabb társadalmi, gazdasági, műszaki, intézményi és környezeti problémák megoldására, valamint
 - **megmutatni** az alkalmazkodás lehetőségét a hazai és nemzetközi fejlődési trendekhez.
-

A településfejlesztési koncepció munkarészei

- Kommunikációs program elkészítése
 - Adat- és információgyűjtés
 - A település társadalmi összetételének és helyzetének vizsgálata
 - A település gazdaságának, a települési önkormányzat gazdálkodásának vizsgálata
 - A település természeti és művi környezetének vizsgálata
 - Nemzetközi, országos, térségi és kistérségi összefüggések áttekintése
 - A fontossági (prioritási) lista felállítása
 - A településfejlesztési célok és eszközök összefoglalása
 - A településfejlesztési koncepció megfogalmazása

 - A koncepció évenkénti felülvizsgálata
-

A településfejlesztési koncepció / Integrált Településfejlesztési Stratégia ITS

Településfejlesztési koncepció

- Jövőkép
- Célok
- Kiinduló adatok a további tervezési feladatokhoz

Ha stratégia
nem készül:
a meg-
valósulás
eszközei és
azok
nyomon
követése

Ha stratégia készül:

Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS)

- Középtávú célok és azok összefüggései
- A megvalósítást szolgáló beavatkozások
- Anti-szegregációs program
- A stratégia külső és belső összefüggései
- A stratégia megvalósíthatóságának főbb kockázatai
- A megvalósítás eszközei és nyomon követése

Területfejlesztés

- **A területfejlesztés** az országra, valamint térségeire kiterjedő
- társadalmi, gazdasági és környezeti területi folyamatok figyelése, értékelése, a szükséges tervszerű beavatkozási irányok meghatározása,
- rövid, közép- és hosszú távú átfogó fejlesztési célok, koncepciók és intézkedések meghatározása, összehangolása és megvalósítása a fejlesztési programok keretében, érvényesítése az egyéb ágazati döntésekben.

Területfejlesztés célja

Rövid távon

- Munkahely teremtés
- Városokra nehezedő nyomás mérséklése
- felzárkóztatás

Hosszú távon

- Nemzeti erőforrások hatékony kihasználása
- Regionális különbségek mérséklése
- Népeség és a környezet egyensúlyának megőrzése
- Kultúrák és identitások megőrzése
- Integráció biztosítása egy nagyobb gazdasági térben

Területfejlesztés szereplői, céljaik

- Kormány (stabilitás, állam versenyképessége)
 - Önkormányzat (település és térség erejének növelése, közszolgáltatások biztosítása, erős helyi politika, sajátos értékek megőrzése lokális fejlesztésekkel)
 - Versenyszféra (stabil gazdasági környezet a profitszerzéshez, jó elérhetőség, helyi bekapcsolódás lehetősége)
 - Szakmai és civil szféra (támogatásokhoz való hozzáférés, jó érdekképviselő)
-

Térségfejlesztés

A térségfejlesztés a területfejlesztés azon része, mely *egy konkrét térség* fejlesztésére irányul, vagy valamely funkcionális területegység fejlesztésére koncentrál.

Ilyen térségek lehetnek például a régiók, kiemelt régiók, határmenti térségek, hátrányos helyzetű térségek, megyék, kistérségek, járások stb.

Rendezési Tervek

- Országos **Területrendezési Terv** (TrT)
- Kiemelt térségek TrT-e (Balaton, Budapest Agglomeráció)
- Megyei TrT
- Települések Rendezési Tervei

Településeknél:

- **Településszerkezeti Terv**
- **Helyi Építési szabályzat**

Főváros:

- Fővárosi Településszerkezeti Terv
- Fővárosi Rendezési Szabályzat
- Duna-parti Építési Szabályzat
- Városligeti Építési Szabályzat

Kerületek:

- Kerületi Építési Szabályzat

Fejlesztési Tervek

Településfejlesztési Konceptió

Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS)

Főváros:

- Fővárosi Településfejlesztési Konceptió
- Fővárosi Integrált Településfejlesztési Stratégia

Kerületek:

- Kerületi Településfejlesztési Konceptió
- Kerületi Integrált Településfejlesztési Stratégia